

---

# Obsah

---

<b>PŘEDMLUVA</b>	15
<b>ÚVOD</b>	17
<b>I. ÚVOD DO DĚTSKÉHO LÉKÁŘSTVÍ</b>	
A. Historický přehled vývoje dětského lékařství a ošetřovatelství	19
1. Vývoj dětského lékařství	19
2. Vývoj dětského ošetřovatelství	21
3. Organizace péče o dítě	22
4. Základní statistická data	25
B. Základní anatomická a funkční charakteristika dětského věku v jednotlivých vývojových etapách	27
1. Rozdělení dětského věku	27
Novorozenecké období	28
Kojenecké období	29
Batolivé období	29
Předškolní věk	30
Školní věk a doba pohlavního zrání	30
2. Růst a vývoj dítěte	31
Růst váhový a délkový	31
Růst hlavy a hrudníku	34
Růst kostry, dentice	35
3. Psychomotorický vývoj	37
Novorozenec	39
Kojenec 2 až 5měsíční	39
Kojenec 6 až 12měsíční	40
Děti mezi 1. až 3. rokem	41
Děti mezi 4. až 6. rokem	42
Děti od 7 do 12 let	43
Období pubertální	44
4. Vývoj obranných schopností organismu	44

## II. FYZIOLOGIE A PATOLOGIE NOVOROZENECKÉHO OBDOBÍ

A. Charakteristika novorozeneckého období . . . . .	46
1. Přizpůsobování novorozence na nové prostředí . . . . .	46
2. Celkový vzhled a chování novorozence . . . . .	49
3. Přijímání potravy . . . . .	52
4. Ošetřování novorozence . . . . .	54
B. Nejčastější vývojové vady . . . . .	57
1. Definice, příčiny vzniku a možnosti prevence . . . . .	57
2. Léčebné možnosti některých vývojových vad . . . . .	64
C. Poškození dětí při porodu . . . . .	65
1. Příčiny porodního poranění . . . . .	65
2. Poranění kostěných částí . . . . .	65
3. Poranění nervů . . . . .	66
4. Poranění mozku a míchy . . . . .	68
5. Poranění jiných tkání . . . . .	68
6. Ošetřování, prognóza a prevence poškození dětí během porodu . . . . .	69
D. Časný a pozdní anoxický syndrom . . . . .	69
1. Časný anoxický syndrom . . . . .	70
2. Pozdní anoxický syndrom . . . . .	72
E. Novorozenecké pneumopatie . . . . .	73
1. Atelektáza plic . . . . .	73
2. Hyalinní blanky . . . . .	74
3. Aspirační plicní záněty . . . . .	74
F. Žloutenky novorozeneckého období . . . . .	75
1. Hemolytická nemoc novorozenců . . . . .	76
2. Ostatní žloutenky novorozeneckého období . . . . .	79
Novorozenecká žloutenka, nazývaná též fyziologická žloutenka novorozenců . . . . .	79
Vystupňovaná novorozenecká žloutenka . . . . .	79
Žloutenka při anomálii žlučových cest . . . . .	80
Žloutenka při septických stavech . . . . .	80
G. Krvácivá choroba novorozenců . . . . .	80
H. Infekce v novorozeneckém věku . . . . .	81
1. Infekce získané během nitroděložního života . . . . .	81
Syfilis . . . . .	81
Toxoplazmóza . . . . .	83
Listerióza . . . . .	84
2. Infekce získané za porodu . . . . .	85
3. Infekce získané po narození . . . . .	86
Stafylokokové infekce . . . . .	86
Onemocnění kůže . . . . .	87
Onemocnění pupku . . . . .	90
Onemocnění sliznice . . . . .	91
Průjmová onemocnění novorozenců . . . . .	92
Sepse u novorozenců . . . . .	93
I. Novorozenecké oddělení . . . . .	93
1. Zařízení novorozeneckých oddělení . . . . .	95
2. Chod a hygienické zásady novorozeneckých oddělení . . . . .	95

J. Nezralé dítě . . . . .	96
1. Pojem, příčiny, výskyt a prognóza . . . . .	96
2. Anatomické a funkční známky nezralosti . . . . .	98
3. Rozdíly mezi dítětem zralým a nezralým . . . . .	98
4. Ošetřování nezralých dětí . . . . .	100
Ošetření po narození . . . . .	100
Péče o nezralé děti na oddělení . . . . .	103
5. Výživa nezralých dětí . . . . .	106
6. Oddělení pro nezralé děti a organizace péče . . . . .	110
7. Další vývoj nezralých dětí . . . . .	111
8. Péče sestry o nezralé děti . . . . .	112

### III. NAUKA O LÉČÍCH

A. Část obecná . . . . .	113
1. Léky v minulosti a dnes . . . . .	113
Výroba léčiv . . . . .	114
Získávání léků . . . . .	114
Lékopis . . . . .	114
Poskytování léků nemocným . . . . .	115
2. Léčiva, léky . . . . .	115
Léky připravované v lékárnách . . . . .	115
Léky vyráběné ve farmaceutických továrnách . . . . .	115
Formy léků . . . . .	116
Druhy terapie . . . . .	117
Dávkování léků . . . . .	117
3. Předpisování léků. Recept . . . . .	118
Náležitosti receptu . . . . .	118
Šarže léků v originálním balení . . . . .	118
Označení léků rozepsaných . . . . .	118
Účelná farmakoterapie . . . . .	120
Všeobecné povinnosti sestry . . . . .	120
B. Část speciální . . . . .	121
1. Léky s antimikrobiálním účinkem . . . . .	121
Sulfonamidy . . . . .	121
Antibiotika . . . . .	122
Antiseptika a dezinficiencia . . . . .	129
2. Léky ovlivňující nervový systém . . . . .	130
Léky působící tlumivě na ústřední nervovou soustavu . . . . .	130
Ataraktika . . . . .	131
Léky proti bolesti a teplotě — analgetika, antipyretika . . . . .	132
Léky dráždící ústřední nervovou soustavu . . . . .	133
Léky působící na vegetativní nervovou soustavu . . . . .	134
3. Léky proti alergické reakci . . . . .	136
4. Kardiotonika . . . . .	136
5. Léčiva proti chudokrevnosti . . . . .	137
6. Látky ovlivňující srážlivost krevní . . . . .	138
7. Diuretika . . . . .	138
8. Laxantia . . . . .	139
9. Antihelmintika . . . . .	140
10. Homonální léčba . . . . .	140
11. Vitaminy . . . . .	142
12. Vakcínoterapie a séroterapie . . . . .	142

## IV. FYZIOLOGIE A PATOLOGIE KOJENCE

A. Výživa dítěte v prvním roce . . . . .	144
1. Fyziologie trávení . . . . .	144
2. Přirozená výživa . . . . .	148
Tvorba a složení mateřského mléka . . . . .	149
Způsob kojení . . . . .	150
Hygiena kojící ženy . . . . .	153
Překážky kojení, zákaz kojení . . . . .	154
Sběrný mateřského mléka . . . . .	156
Odstavování . . . . .	157
3. Smíšená výživa . . . . .	157
4. Náhrada mateřského mléka . . . . .	158
5. Umělá výživa . . . . .	164
Hlavní zásady umělé výživy . . . . .	164
Schéma umělé výživy . . . . .	166
Technika umělé výživy . . . . .	169
Mléčná kuchyně . . . . .	173
Předpisy jídel pro kojence a pokyny pro přípravu . . . . .	174
B. Hygiena kojence a jeho prostředí . . . . .	179
1. Tělesná hygiena . . . . .	179
2. Spánek a bdění . . . . .	180
3. Duševní a pohybová výchova u kojenců . . . . .	181
4. Úprava prostředí . . . . .	183
C. Kožní onemocnění kojenců . . . . .	184
1. Anatomické a fyziologické poznámky . . . . .	184
2. Opruzení (intertrigo) . . . . .	185
3. Seboroická dermatitis . . . . .	186
4. Leinerova nemoc . . . . .	186
5. Kojenecký ekzém . . . . .	187
6. Kopřivka . . . . .	190
7. Impetigo . . . . .	190
D. Význam vitaminů a choroby z jejich nedostatku . . . . .	191
1. Význam vitaminů . . . . .	191
2. Vitamin A . . . . .	191
3. Vitamin D . . . . .	192
Křivice . . . . .	193
Tetanie . . . . .	197
4. Vitamin E . . . . .	198
5. Vitamin K . . . . .	198
6. Komplex vitaminu B . . . . .	198
7. Vitamin C . . . . .	199
E. Choroby dýchacích cest a plic kojenců . . . . .	200
1. Patologickoanatomický a patologickofyziologický úvod . . . . .	200
2. Příčiny onemocnění horních cest dýchacích . . . . .	202
3. Onemocnění nosohltanu . . . . .	202
Rýma . . . . .	202
Prudký zánět středního ucha u kojenců . . . . .	204
Zánět nosohltanu . . . . .	204
4. Nemoci hrtanu . . . . .	205
Vrozený stridor hrtanu . . . . .	205

Záněty hrtanu . . . . .	205
Prudký zánět hrtanu, průdušnice a průdušek . . . . .	206
5. Prudký zánět průdušek . . . . .	207
6. Zánět průdušinek . . . . .	207
7. Záněty plic u kojenců . . . . .	208
Lalůčkový zánět plic . . . . .	209
Intersticiální záněty plic . . . . .	210
Stafylokokový zánět plic . . . . .	211
8. Zánět pohrudnice u kojenců . . . . .	212
9. Ošetřování dušného dítěte . . . . .	213
10. Úkol dětské sestry při rentgenovém vyšetření plic u kojenče . . . . .	215
F. Poruchy výživy v kojeneckém věku . . . . .	216
1. Průjmová onemocnění . . . . .	218
Příčiny průjmových onemocnění a patologickoanatomické změny . . . . .	218
Dyspepsie prostá . . . . .	219
Dyspepsie toxická . . . . .	222
2. Chronické poruchy výživy . . . . .	228
Celiakie . . . . .	229
Pylorostenóza . . . . .	231
Mukoviscidóza . . . . .	233
Vrozené megakolon . . . . .	235

## V. FYZIOLOGIE A PATOLOGIE STARŠÍCH DĚTÍ

A. Choroby dýchacího ústrojí . . . . .	236
1. Patologická fyziologie dýchacího ústrojí . . . . .	236
2. Příznaky onemocnění dýchacího ústrojí . . . . .	239
3. Rýma u starších dětí . . . . .	240
Prudká rýma . . . . .	240
Vleklá rýma . . . . .	241
4. Krvácení z nosu . . . . .	241
5. Zánět vedlejších nosních dutin . . . . .	241
6. Angína a její komplikace . . . . .	242
Prudký zánět mandlí . . . . .	242
Zbytnění a vleklý zánět patrových mandlí . . . . .	244
7. Onemocnění uší . . . . .	244
Zánět středního ucha . . . . .	244
Mastoiditis . . . . .	245
Zánět zevního zvukovodu . . . . .	245
8. Zánět mízních uzlin . . . . .	246
9. Cizí tělesa v dýchacích cestách . . . . .	246
10. Onemocnění průdušnice a průdušek . . . . .	247
Prudký zánět průdušnice a průdušek . . . . .	247
Vleklý zánět průdušek . . . . .	248
Těžce probíhající zánět hrtanu, průdušnice a průdušek . . . . .	248
11. Bronchiektázie . . . . .	249
12. Záněty plicní . . . . .	250
Bakteriální záněty plic . . . . .	251
Virové pneumonie . . . . .	253
Záněty plic vyvolané plísněmi . . . . .	253
Aspirační záněty plic . . . . .	253
Alergická pneumonie . . . . .	254
Vzduch v dutině pohrudniční . . . . .	255

Chronické záněty plic . . . . .	255
13. Onemocnění pohrudnice . . . . .	256
Záněty pohrudnice . . . . .	256
14. Léčebná tělesná výchova dětí s onemocněním plic a pohrudnice . . . . .	256
15. Předcházení chorobám dýchacího ústrojí . . . . .	258
<b>B. Choroby srdce a krevního oběhu . . . . .</b>	<b>258</b>
1. Fyziologie a patologická fyziologie srdce a krevního oběhu . . . . .	259
2. Příznaky chorob oběhového systému . . . . .	262
3. Vyšetřovací metody . . . . .	263
4. Vrozené vady srdce . . . . .	264
Vrozené vady cyanotické . . . . .	266
Vrozené vady s možnou cyanózou . . . . .	268
Vrozené vady bez cyanózy . . . . .	269
5. Získaná onemocnění srdce . . . . .	269
Zánět srdeční nitroblány . . . . .	269
Zánět srdečního svalu . . . . .	270
Nemoci osrdečníku . . . . .	271
Srdeční slabost . . . . .	271
6. Revmatická horečka . . . . .	273
7. Kolagenní nemoci v dětském věku . . . . .	277
Rvmatoidní artritida . . . . .	277
Dermatomyositis . . . . .	279
Lupus erytematosus . . . . .	280
<b>C. Choroby krevní . . . . .</b>	<b>281</b>
1. Fyziologie a patologická fyziologie krve . . . . .	281
2. Vyšetřování při krevních chorobách . . . . .	284
3. Chudokrevnost . . . . .	284
Anémie ze zvýšené ztráty krve . . . . .	286
Anémie z nedostatku železa . . . . .	286
Anémie způsobená nedostatečnou tvorbou erytrocytů . . . . .	286
Anémie hemolytická . . . . .	287
4. Choroby bílé krevní složky . . . . .	288
Agranulocytóza . . . . .	288
Leukémie . . . . .	289
Lymfogranulom . . . . .	290
Infekční mononukleóza . . . . .	290
5. Krevní choroby provázené zvýšenou krvácivostí . . . . .	290
Krvácivá onemocnění způsobená poruchou kapilár . . . . .	291
Krvácivá onemocnění způsobená trombopenií . . . . .	292
Krvácivá onemocnění způsobená poruchou mechanismu srážení . . . . .	293
6. Zvětšení sleziny . . . . .	294
7. Krevní převody a možné komplikace při nich . . . . .	295
<b>D. Choroby trávicího ústrojí . . . . .</b>	<b>298</b>
1. Onemocnění zubů a přilehlých tkání . . . . .	298
Zubní kaz a jeho prevence . . . . .	298
Onemocnění zubní dřeně a ozubice . . . . .	300
Zánět okostice . . . . .	301
Fokální infekce . . . . .	302
2. Vady postavení zubů a čelistí . . . . .	302
3. Některá onemocnění dutiny ústní . . . . .	303
4. Onemocnění jícnu . . . . .	304

5. Hodnocení zvratků a stolice . . . . .	305
6. Zánětlivá onemocnění žaludku a střev . . . . .	306
Zánět žaludku a tenkého střeva . . . . .	306
Zánět tlustého střeva . . . . .	307
Vředový zánět tlustého střeva . . . . .	308
Peptický vřed . . . . .	308
7. Zácpa . . . . .	309
8. Střevní neprůchodnost . . . . .	310
9. Invaginace . . . . .	311
10. Střevní cizopasníci . . . . .	312
Roupi . . . . .	312
Skrkavky . . . . .	313
Tasemnice . . . . .	314
Lamblie . . . . .	315
Trichocephalus dispar . . . . .	315
11. Nechutenství . . . . .	315
12. Výživa dítěte . . . . .	316
Výživa batolete . . . . .	316
Výživa dítěte ve věku předškolním a školním . . . . .	317
Léčebná strava u dětí s onemocněním zažívacího ústrojí . . . . .	319
Hromadné stravování dětí . . . . .	322
13. Onemocnění jater . . . . .	323
Žloutenky . . . . .	324
Prudká jaterní dystrofie . . . . .	327
Cirhóza jater . . . . .	327
Zvětšení jater . . . . .	328
Onemocnění žlučniku . . . . .	328
14. Onemocnění slinivky břišní . . . . .	328
<b>E. Choroby močového ústrojí a pohlavních orgánů . . . . .</b>	<b>328</b>
1. Fyziologická činnost ledvin . . . . .	329
2. Patologická fyziologie močového ústrojí . . . . .	331
Poruchy vyměšování moči . . . . .	331
Chorobné příměsi moči . . . . .	332
Příznaky poruchy ledvin . . . . .	333
Vyšetřování moči a močového ústrojí . . . . .	334
3. Záněty ledvin . . . . .	338
Prudký zánět ledvin . . . . .	338
Vleklý zánět ledvin . . . . .	339
4. Nefrotický syndrom . . . . .	339
5. Zánětlivá onemocnění močových cest a ledvin . . . . .	342
6. Vrozené vady močového ústrojí . . . . .	344
7. Urémie . . . . .	345
8. Močové kaménky . . . . .	346
9. Nádory močového ústrojí . . . . .	346
10. Onemocnění pohlavního ústrojí u dětí . . . . .	347
<b>F. Choroby žláz s vnitřní sekrecí . . . . .</b>	<b>348</b>
1. Fyziologie žláz s vnitřní sekrecí . . . . .	348
2. Poruchy štítné žlázy . . . . .	349
Snížená činnost štítné žlázy . . . . .	349
Struma . . . . .	351
Zvýšená činnost štítné žlázy . . . . .	352
3. Příštítná tělíska . . . . .	353
4. Poruchy činnosti hypofýzy . . . . .	353

Trpasličí vzrůst . . . . .	354
Obrovitý vzrůst . . . . .	354
Úplavice močová . . . . .	354
Fröhlichův syndrom . . . . .	356
5. Poruchy činnosti nadledvinek . . . . .	356
Činnost kůry nadledvinek . . . . .	356
Činnost nadledvinkové dřeně . . . . .	357
Některé choroby z hypofunkce nadledvinek . . . . .	357
Následky hyperfunkce kůry nadledvinek . . . . .	358
Nádory dřeně nadledvinek . . . . .	360
6. Porucha činnosti pohlavních žláz . . . . .	361
7. Poruchy růstu . . . . .	363
8. Úplavice cukrová . . . . .	364
G. Tuberkulóza v dětském věku . . . . .	368
1. Patologické změny . . . . .	369
2. Příznaky tuberkulózy . . . . .	369
3. Diagnóza tuberkulózy u dětí . . . . .	370
4. Plicní tuberkulóza . . . . .	372
5. Mimoplicní tuberkulóza . . . . .	375
Mimoplicní primární komplex . . . . .	375
Tuberkulóza kostí a kloubů . . . . .	375
Tuberkulóza mimohrudních uzlin . . . . .	376
Tuberkulóza kůže a podkožního vaziva . . . . .	376
Tuberkulóza serózních blan . . . . .	376
Tuberkulóza mozkomíšních plen . . . . .	376
Tuberkulóza střev . . . . .	378
Tuberkulóza močového ústrojí . . . . .	378
Tuberkulóza oka . . . . .	378
6. Léčba, prognóza a prevence tuberkulózy . . . . .	379
H. Syfilis . . . . .	381
I. Kožní choroby . . . . .	383
1. Fyziologie kůže . . . . .	383
2. Patologická anatomie a patologická fyziologie kůže . . . . .	384
3. Parazitární onemocnění kůže . . . . .	385
4. Zánětlivá onemocnění kůže . . . . .	386
5. Kožní choroby vyvolané virusy . . . . .	388
6. Plísňová onemocnění kůže . . . . .	390
7. Alergické a toxoalergické projevy na kůži . . . . .	391
8. Jiná poškození kůže . . . . .	391
9. Vrozené změny na kůži . . . . .	393
J. Alergické reakce dětského organismu . . . . .	395
1. Patologickofyziologické poznámky . . . . .	396
2. Důkaz alergie . . . . .	396
Příznaky alergické reakce . . . . .	396
2. Alergeny, vyvolavatelé alergie . . . . .	397
Příčina a průběh alergické reakce . . . . .	397
Čas potřebný ke vzniku alergické reakce . . . . .	398
3. Diagnóza alergického onemocnění . . . . .	398
4. Léčení alergických onemocnění . . . . .	399
Symptomatická léčba . . . . .	399
Specifická léčba . . . . .	400



Nespecifická léčba . . . . .	400
5. Prevence alergických reakcí . . . . .	400
6. Všeobecné povinnosti sestry . . . . .	400
7. Klinické projevy alergických reakcí . . . . .	401
Klinické projevy alergických reakcí dýchacího systému . . . . .	401
Alergické projevy na kůži . . . . .	402
Alergické projevy gastrointestinálního traktu . . . . .	403
Alergické projevy při transfúzi . . . . .	403
Sérová nemoc . . . . .	404
K. Boj proti úrazovosti v dětském věku . . . . .	406
1. Příčiny dětské úrazovosti . . . . .	406
2. Vznik úrazu . . . . .	407
3. Druhy tělesného poškození . . . . .	410
4. Prevence dětských úrazů v domácnosti a v kolektivních zařízeních . . . . .	411
5. Otravy . . . . .	412
6. Boj proti otravám . . . . .	414
L. Dispenzární péče o dítě . . . . .	416
1. Organizace dispenzární péče u nás a podíl sestry na jejím uskutečňování . . . . .	417
Pracovníci dispenzární péče . . . . .	417
Dispenzarizace a její části . . . . .	417
Podíl práce sestry v dispenzární metodě . . . . .	419
2. Tiskopisy pro dispenzarizaci . . . . .	420
3. Dispenzární skupiny . . . . .	421
4. Skupiny chorob . . . . .	422
5. Rozvoj dispenzární metody práce . . . . .	425
M. Rozbor nejdůležitějších příznaků . . . . .	425
1. Význam diferenciálně diagnostických úvah v medicíně . . . . .	425
2. Změny barvy kůže . . . . .	425
Bledost kůže . . . . .	426
Cyanóza . . . . .	426
Ikterus . . . . .	427
Erytém . . . . .	427
Exantém . . . . .	427
3. Poruchy vědomí . . . . .	428
4. Kolaps, šok . . . . .	429
5. Křeče . . . . .	430
6. Horečnatý stav . . . . .	431
7. Dehydratace . . . . .	432
8. Edémy . . . . .	433
9. Zvracení . . . . .	434
10. Bolesti břicha . . . . .	435
11. Změny stolice . . . . .	436
12. Poruchy močení . . . . .	436
13. Krvácení . . . . .	437
14. Poruchy dýchání . . . . .	438
Typy dýchání . . . . .	440
Kašel . . . . .	440
N. Etika práce dětské sestry . . . . .	441
Věcný rejstřík . . . . .	447